

STANOVANJE U ZAJEDNICI UZ PODRŠKU ZA OSOBE S POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA

**Prof.dr.sc.Jasmina Frey Škrinjar
Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko rehabilitacijski fakultet**

OBILJEŽJA SUVREMENIH MODELA STANOVANJA OSOBA S PREMEĆAJIMA IZ spektra autizma USMJERENA UNAPREĐENJU KVALITETE ŽIVLJENJA

MEDICINSKI MODEL

MODEL DEFICITA

SOCIJALNI MODEL

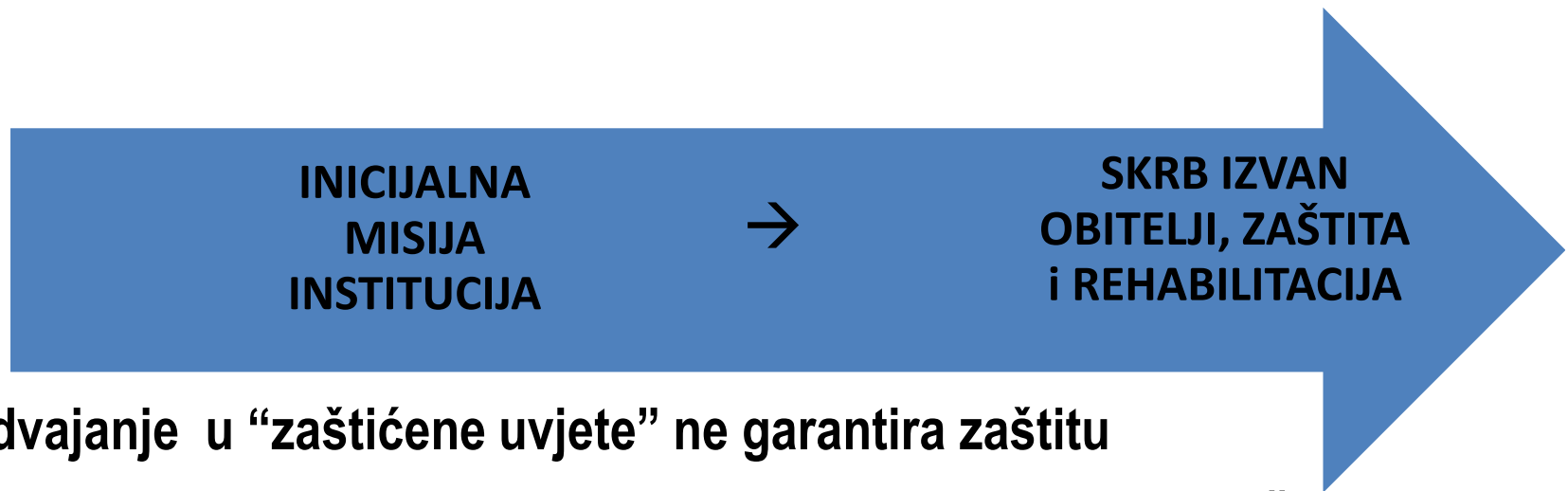
PREVENCIJA INSTITUCIONALIZACIJE/
DEINSTITUCIONALIZACIJA

PRAVA POJEDINCA

SNAGA
RAZLIČITOSTI

U ZAJEDNICI
UTEMELJENA
PODRŠKA

INSTITUCIJA = ZAŠTIĆENI UVJETI ŽIVLJENJA?

- **izdvajanje u “zaštićene uvjete” ne garantira zaštitu**
- **ne osigurava se primjereno strukturirano i nestresno okruženje**
- **rijetko je poticajno okruženje za daljnji razvoj**
- **ne pružanja dostatne prilike za usvajanje vještina svakodnevnog života i razvoj interesa**
- **ne pruža zadovoljavajuću kvalitetu života**
- **gubi se fokus na osobnost i individualne potrebe**

PREDRASUDE ZA UKLJUČIVANJE U STANOVANJE UZ PODRŠKU

OSOBA
MORA IMATI:

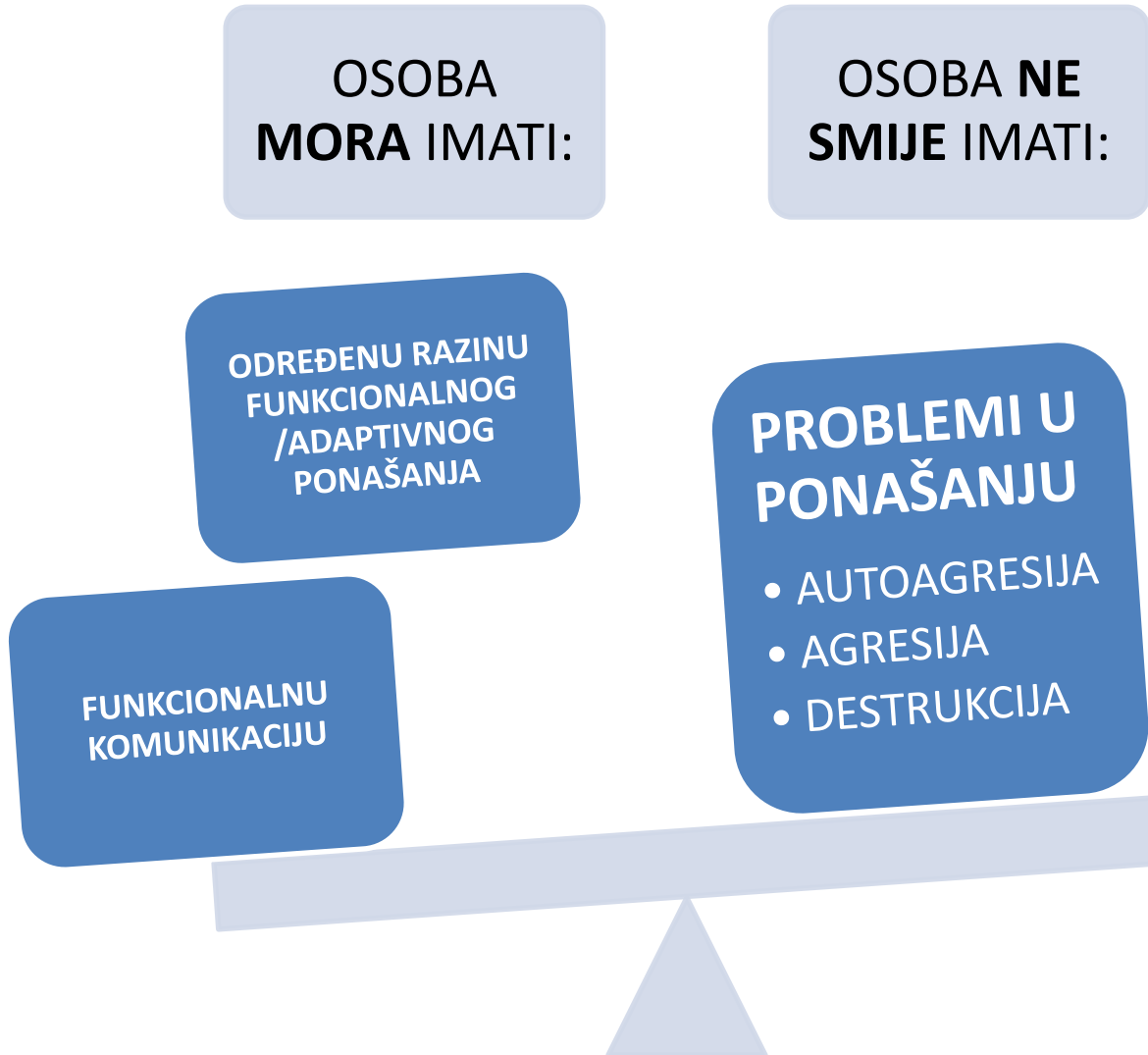
OSOBA **NE**
SMIJE IMATI:

ODREĐENU RAZINU
FUNKCIONALNOG
/ADAPTIVNOG
PONAŠANJA

FUNKCIONALNU
KOMUNIKACIJU

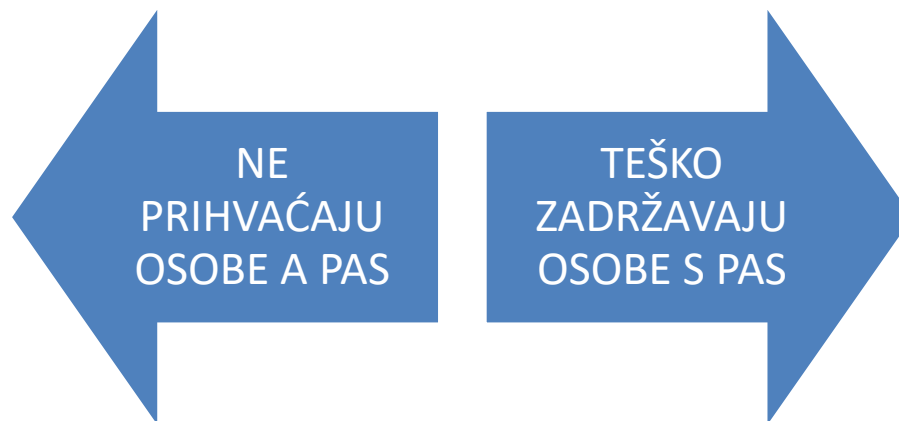
**PROBLEMI U
PONAŠANJU**

- AUTOAGRESIJA
- AGRESIJA
- DESTRUKCIJA

Povezanost specifičnih teškoća odraslih osoba s autizmom i kvalitete života u zajednici uz podršku

- faktori koji utječu na prilagodbu odraslih osoba s poremećajem iz spektra autizma (PAS) na zajednicu:
  - karakteristike poremećaja iz spektra autizma
  - programi namijenjeni osobama s intelektualnim teškoćama dostupni samo onim osobama s PAS, koje su relativno dobrim kognitivnim sposobnostima i bez značajnih PUP (VanBourgondien & Elgar, 1990)

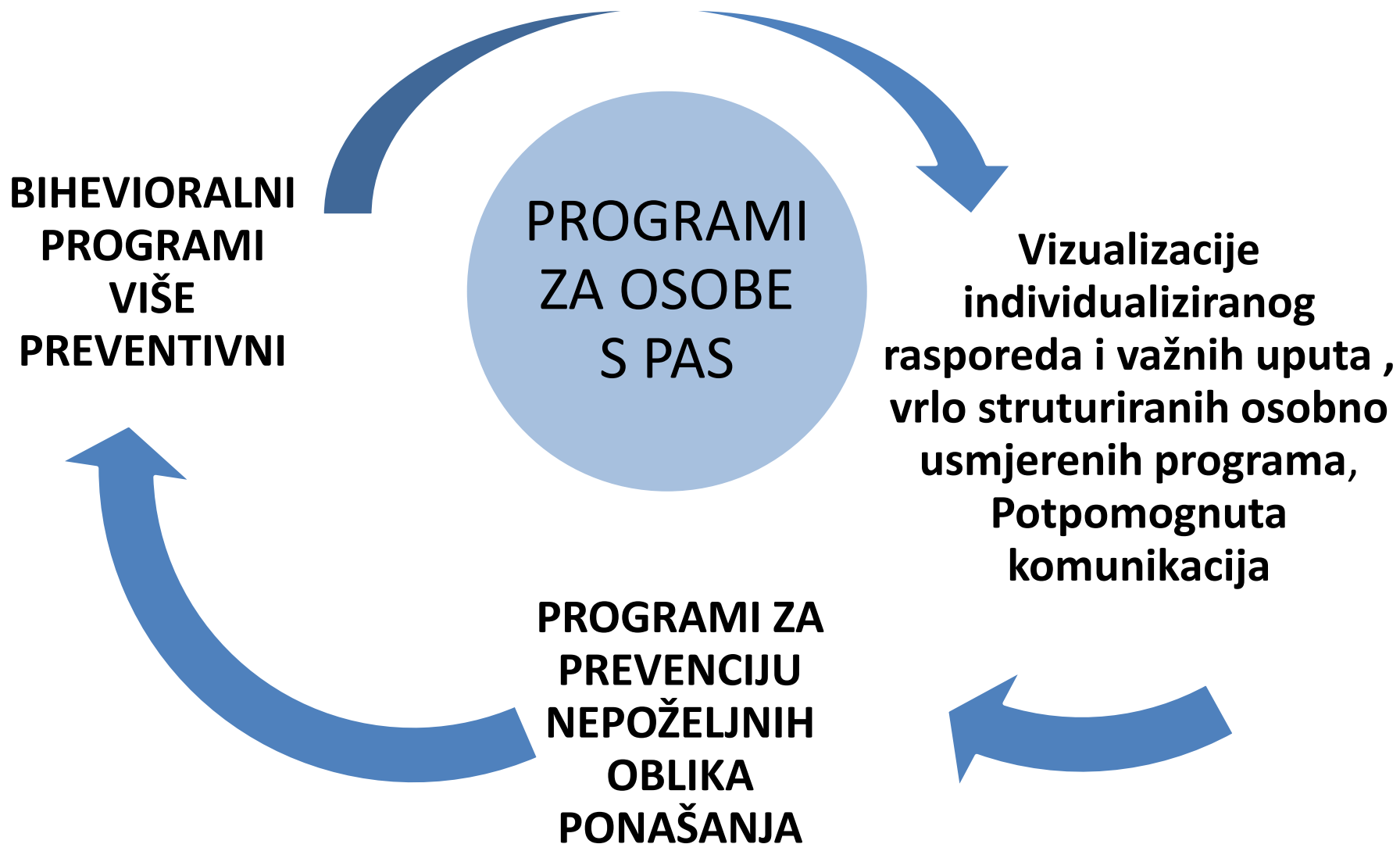
Razlike u vrsti problema u ponašanju osoba s PAS i osoba s IT bez PAS u grupnim domovima

(Van Bourgondien, Mesibov, Castelloe 1989)

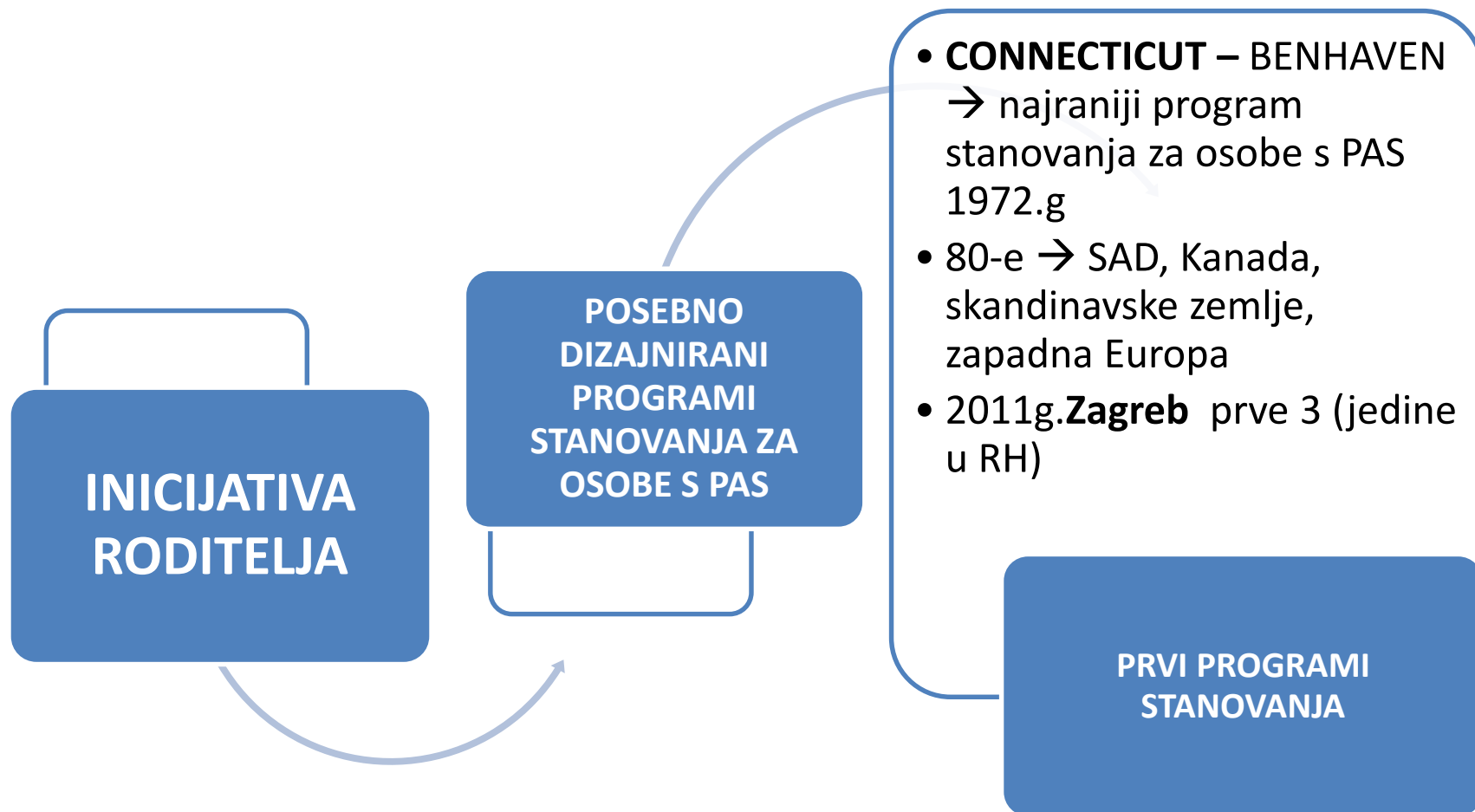
Osobe s PAS

- zahtijevaju više posvećenosti, znanja, vremena i truda
- rigidnost ponašanja
- sklonost agitiranosti i izolaciji

Usporedba programa stanovanja osoba s autizmom, osoba s intelektualnim teškoćama (IT) bez autizma

Specifičnosti programa stanovanja odraslih osoba s autizmom

Načela i ciljevi stanovanja uz podršku u zajednici

- stvaranje **kućne atmosfere** (Sloan & Schopler 1977);
- **optimiziranje razvoja svakog pojedinca** kroz maksimalno poticanje samostalnosti i kompetencije u različitim područjima, poboljšanje vještina i neovisnog funkcioniranja s ciljem neovisnosti (Lettick, 1983);
- **ravnopravno sudjelovanje svih stanara** u aktivnostima održavanja doma (Wall, 1990);
- program koristi **specijalnu edukaciju, razvojne i bihevioralne tehnike, uključujući preciznu procjenu potreba i pozitivnih bihevioralnih metoda za usvajanje i održavanje poželjnih oblika ponašanja i vještina** (Holmes, 1990)

PREDUVJET SVEGA → PRIHVAĆENOST I UVAŽAVANJE

Odrednice smještaja izvan obitelji ili zašto više ne živjeti s roditeljima (Bromley ,Blancher, 1991 Heller i Factor,1993)

- Za neke obitelji odraslih osoba s autizmom odabir stambenog smještaj izvan njihove kuće smatra se prirodnim djelom odrastanja.
- Drugi traže smještaj svoje djece izvan kuće zbog različitih faktora uključujući karakteristike osobe, karakteristike obitelji i količine i kvalitete dostupne podrške (Bromley ,Blancher, 1991).
- Rezultati mnogih istraživanja sugeriraju da odrasle osobe s autizmom češće (3X) od drugih odraslih osoba s drugim razvojnim teškoćama bivaju “smještavana” izvan obitelji. (Bromley ,Blancher, 1991 Heller i Factor,1993)

Priprema za promjenu mjesta i načina življenja → TRANZICIJA

- **prelazak iz jednog oblika smještaja u drugi ili iz obiteljskog doma u program stanovanja → visoki stres kod osobe i njene obitelji**
- **primjereni tranzicijski programi → kraći period prilagodbe**
- **dodatno osoblje → veća potreba za podrškom u novoj okolini:., priprema osobe s PAS, posjećivanje budućeg doma i posjećivanje obitelji od strane osoblja, savjetovanje roditelja.**

Osnovna načela programa stanovanja specifično dizajnirani za osobe sa autizmom

- **temelj svih kurikuluma** → razumijevanje autizma i osiguranje individualiziranog programa baziranog na detaljnoj procjeni vještina, potreba i interesa osobe
- **stanovanje uz podršku** → razvoj vještina i ponašanja koja će omogućiti osobi uključivanje i prihvaćanje u široj zajednici
- **područja kurikuluma:**
  - komunikacija, briga o sebi, održavanje doma, socijalne vještine, slobodno vrijeme, rekreacija

Program:

IZRAŽAVANJE
(AAK sustavi)

RAZUMIJEVANJE

OČUVANJE
MENTALNOG ZDRAVLJA
(radno-okupacione i
rekreacijske aktivnosti)

Podrška roditeljima odrasle djece s PAS

Roditeljska uloga i briga nije definirana mjestom stanovanja i oblicima pomoći podrške nego trajnom predanošću u nastojanju da mu omogući kvalitetan život u svim njegovim (i svojim) fazama života.

...i na kraju

Podaci iz 2014.

- **registar osoba s invaliditetom RH** → evidentirane samo **483** odrasle osobe s PAS
- temeljem podataka međunarodnih istraživanja prevalencije autizma u svijetu prevalencija se svake godine povećava za oko 10-17 % (1:68)
www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.htm
- **nedostaci evidentiranja osoba s PAS** → dijagnostička supstitucija, nepostojanje jedinstvenog dijagnostičkog sustava
- **pretpostavka:** oko 25 000 odraslih osoba s PAS u RH!

Od **483** registriranih odraslih osoba s autizmom u Republici Hrvatskoj:

- Ukupno **80**-tak u programu stanovanja Centra za autizam Zagreb podružnicama u Rijeci i Splitu (6 djevojaka od 2011g. U životnoj zajednici CZA Zagreb, izvan CZA) – prosvjetna ustanova
- **24** u programu stanovanja za osobe s autizmom u Splitu (Juraj Bonči socijalna skrb); otvoren 2013
- **10** u programu Udruga za autizam Zagreb → 2 životne zajednice (Civilno društvo-udruga roditelja)

To znači da od **483** registriranih odraslih osoba s autizmom RH, njih H

- **oko stotinu** imaju (!?!) stručnu podršku primjerenu svojim potrebama programu autizma (CZA i 1 UAZ)
- i možemo pretpostaviti (nadati se) da barem još toliko (**~100**) odraslih osoba koji su prepoznati kao osobe s autizmom imaju određenu stručnu podršku u sustavu socijalne skrbi u programima za osobe s intelektualnim teškoćama
- **Gdje drugih preko 250 odraslih, registriranih osoba s PAS ?**

Registrirano 483 odraslih osoba s poremećajem iz spektra autizma RH

- Najveća većina njih bez primjerene dijagnoze, možemo pretpostaviti, živi u psihijatrijskim stacionarima i ustanovama za osobe s većim intelektualnim teškoćama bez primjerenog stručnog tretmana i pod dugotrajnom farmakoterapijom
- Gdje je su one neregistrirane osobe s PAS kojih ima sigurno više od 483...

Zaključno:

- **stanovanje uz podršku** (organizirano stanovanje u zajednici) i za osobe s autizmom u razvijenim društvima **više nije avangarda niti nesigurna pokusna opcija**
- *Zalaganje za izjednačavanje mogućnosti dio je politike svih suvremenih država pa tako i RH koja je i jedna od prvih potpisnica Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom (2007)*
- Uz postojeće zakone i jasan stav politike (?) i struke(?) **stvorena osnova za njezino ostvarivanje**

Zaključno:

Vjerujemo da se to upravo događa..... primjerom naših prvih životnih zajednica za osobe s autizmom u Hrvatskoj koje zavređuju atribut dobrog modela pružanja kvalitetne podrške odraslim osobama s autizmom, ali koje da bi se takvima mogle održati i razvijati, zavređuju mnogo veću pažnju i podršku našeg društava .